

Mariusz Szałabski

Rola Policji w przeciwdziałaniu sytuacjom kryzysowym (aktom terrorystycznym)

Zeszyt Naukowy 5, 244-257

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Rola Policji w przeciwdziałaniu sytuacjom kryzysowym (aktom terrorystycznym)

Abstract: This article presents (in outline) the role of police in preventing crises with particular reference to the phenomenon of terrorism. Presented placed in a police cell formation, which in the exercise of their duties to combat operations aimed essentially to prepare and carry out terrorist attacks. Discussed the action of this group, conducted in four phases of crisis management.

Key words: terrorism, crisis management, police, internal security

Streszczenie: Artykuł przedstawia (w zarysie) rolę Policji w przeciwdziałaniu sytuacjom kryzysowym ze szczególnym uwzględnieniem zjawiska terroryzmu. Zaprezentowano ogniwa umiejscowione w policyjnej formacji, które w zakresie swoich zadań mają zwalczanie przedsięwzięć zmierzających w swej istocie do przygotowania i przeprowadzenia zamachów terrorystycznych. Omówiono działania tej formacji, prowadzone w ramach czterech faz zarządzania kryzysowego.

Słowa kluczowe: terroryzm, zarządzanie kryzysowe, policja, bezpieczeństwo wewnętrzne

„Rzeczpospolita Polska strzeże niepodległości i nienaruszalności swojego terytorium, zapewnia wolności i prawa człowieka i obywatela oraz bezpieczeństwo obywateli, strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju”

art. 5 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej

Wstęp

Od kilkudziesięciu lat jesteśmy świadkami działań terrorystycznych, a 11 września 2001 r. dzień ataku na World Trade Center w Nowym Jorku oraz Pentagon w Waszyngtonie, stał się tragicznym symbolem przemocy wykorzystywanej dla celów politycznych. Ten spektakularny atak terrorystyczny, dokonany na symbole władztwa i prosperity niekwestionowanego mocarstwa, stawia pytanie dotyczące wielu kwestii teoretycznych i praktycznych z zakresu bezpieczeństwa i skuteczności działań w zakresie zwalczania terroryzmu.

Istotnym elementem walki ze zjawiskiem terroryzmu jest stworzenie właściwego systemu bezpieczeństwa państwa, a przede wszystkim wypracowanie procedur, które pozwolą na skuteczne monitorowanie, a w konsekwencji zminimalizowanie lub likwidację jego ewentualnych skutków.

Polska wobec zjawiska terroryzmu

Polityka bezpieczeństwa naszego państwa charakteryzuje się zmiennością celów i zasad. Ich konsekwentna realizacja zapewnia Polsce wyjątkowy, w naszej historii poziom bezpieczeństwa, oparty między innymi na gwarancjach Sojuszu Północnoatlantyckiego. Cele polityki bezpieczeństwa są związane z ochroną suwerenności i niezawisłości, utrzymaniem nienaruszalności granic, integralność terytorialnej państwa i tworzeniem warunków cywilizacyjnego rozwoju. Polityka bezpieczeństwa to także ochrona bezpieczeństwa obywateli, wolności i praw człowieka, ochrona porządku demokratycznego, tożsamości i dziedzictwa narodowego.

Mówiąc o bezpieczeństwie państwa, należy przez to rozumieć bezpieczeństwo, jako stan przygotowania do unikania lub neutralizacji i maksymalnego obniżenia strat, wynikających ze zdarzeń zakłócających funkcjonowanie państwa i życie jego obywateli.

Należy zaznaczyć, że aktualnie najpoważniejszym zagrożeniem dla bezpieczeństwa międzynarodowego i bezpieczeństwa poszczególnych

państw jest zorganizowany terroryzm. Uzasadnieniem dla takiej oceny jest ciąg wydarzeń, z których najważniejsze to terrorystyczny atak 11 września 2001 r., międzynarodowa interwencja w Afganistanie i interwencja w Iraku. Logika tych wydarzeń to logika dalekowzroczonej polityki wobec terroryzmu i jego konsekwentnego zwalczania. Dlatego też udział Polski w antyterrorystycznej koalicji, nie wynika tylko z emocjonalnego podejścia do tragedii jaka dotknęła naszych przyjaciół, ale przede wszystkim z realnej oceny zagrożeń, które potencjalnie dotyczą naszego państwa.

Znaczącym krokiem w przebudowie systemu bezpieczeństwa państw było wprowadzenie do systemu prawnego ustaw o stanach zagrożeń. Jest nią potraktowanie działań antyterrorystycznych, jako przesłanki zagrożenia bezpieczeństwa państwa. W ustawie o stanie wojennym z dnia 29.08.2002 r. przyjęto, że „(...) w razie zewnętrznego zagrożenia państwa w tym powodowanego działaniami terrorystycznymi Prezydent może, na wniosek Rady Ministrów wprowadzić stan wojenny na części lub na całym terytorium państwa”¹. Przesłankę wynikającą z terrorystycznych działań zawarto również w ustawie o stanie wyjątkowym z dnia 21.06.2002 r.² W sytuacji szczególnego zagrożenia konstytucyjnego ustroju państwa, bezpieczeństwa obywateli lub porządku publicznego, w tym spowodowanego działaniami terrorystycznymi, które nie może być usunięte poprzez użycie zwykłych środków konstytucyjnych, Rada Ministrów może podjąć Uchwałę o skierowaniu do Prezydenta RP wniosku o wprowadzenie stanu wyjątkowego. W ustawie o stanie klęski żywiołowej z dnia 18.04.2002 zawarte jest odniesienie do zjawiska terroryzmu w przepisach ogólnych gdzie występuje stwierdzenie, że „(...) katastrofą naturalną lub awarią techniczną może być również zdarzenie wywołania

¹ Ustawa z dnia 29 sierpnia 2002 r. o stanie wojennym (Dz. U. z 2002 r. Nr 156, poz. 1301 z późn. zm.).

² Ustawa z dnia 21 czerwca 2002 r. o stanie wyjątkowym (Dz. U. z 2002 r. Nr 113, poz. 985).

działaniem terrorystycznym”³.

Analiza zagrożeń dokonywana w strategii bezpieczeństwa narodowego prowadzi do konkluzji, że wzrasta znaczenie sfery bezpieczeństwa wewnętrznego, które tworzą wszystkie organy administracji publicznej oraz inne podmioty gospodarcze, na które obowiązujące ustawy nakładają zadania w sferze bezpieczeństwa i obronności. Odpowiednią rolę w ramach tego sektora mają do odegrania obrona cywilna, Policja, służby specjalne, Straż Graniczna, Straż Pożarna, jednostki ratownictwa i inne wyspecjalizowane agencje, inspekcje, służby.

Służby Policji przeznaczone do zapobiegania i zwalczania zagrożeń terrorystycznych

W Polsce problematyką związaną ze zwalczaniem aktów terrorystycznych o podłożu politycznym, jak i kryminalnym zajmują się Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Policja, Agencja Wywiadu, a w zakresie kontroli granic – Straż Graniczna. Policja polska monitorowanie zagrożeń związanych z terroryzmem prowadzi od początku 2001 r. Zadania te w głównej mierze realizuje Centralne Biuro Śledcze Komendy Głównej Policji, a w ramach biura – specjalny wydział zajmujący się tą problematyką. W szczególności w Policji rozpoznawaniem i zwalczaniem zagrożeń terrorystycznych zajmują się następujące ogniwa:

- Wydział IV Centralnego Biura Śledczego KGP, w zakresie rozpoznania operacyjnego i koordynacji działań Policji;
- Biuro Operacji Antyterrorystycznych;
- Biuro Służby Prewencyjnej KGP w zakresie zabezpieczania obiektów administracji państwowej, placówek dyplomatycznych oraz innych istotnych dla bezpieczeństwa kraju, a także koordynacja działań miernsko-pirotechnicznych;

³ Ustawa z dnia 18 kwietnia 2002 r. o stanie klęski żywiołowej (Dz. U. z 2002 r. Nr 62, poz. 558).

- 16 Pododdziałów i Sekcji Antyterrorystycznych oraz 13 Zespołów Minersko-Pirotechnicznych w jednostkach terenowych Policji.

Komendant Główny Policji w celu przeciwdziałania terroryzmowi wydał Decyzję nr 63 w sprawie organizacji pracy i zasad działania Policji w przypadku zaistnienia aktu terronu z użyciem materiałów wybuchowych oraz innych zdarzeń noszących cechy zamachu terrorystycznego. Na podstawie tej Decyzji w komendach wojewódzkich Policji, powołano Zespoły do spraw koordynacji Przeciwdziałania Aktom Terroru z użyciem materiałów wybuchowych oraz innych zdarzeń noszących cechy zamachu terrorystycznego. Zadaniem takiego Zespołu jest między innymi:

- wykonywanie czynności, gdy na miejscu zdarzenia, o którym mowa wyżej, były ofiary śmiertelne lub celem zamachu był budynek administracji państwowej, samorządowej lub użyteczności publicznej;
- koordynowanie przedsięwzięć w zakresie przeciwdziałania i zwalczania aktów terronu z użyciem materiałów wybuchowych o charakterze terrorystycznym;
- podejmowanie współpracy z innymi organami i instytucjami mogącymi dysponować wiedzą na temat osób i zagrożeń wynikających z obrotu i dystrybucji materiałami wybuchowymi, bądź substancjami niebezpiecznymi;
- prowadzenie rozpoznań operacyjnych dot. obywateli polskich oraz cudzoziemców zamieszkałych na stałe lub przebywających czasowo na terenie podległym służbowo KWP, co do których zachodzi podejrzenie: działalności o charakterze terrorystycznym na terenie Polski i poza jej granicami, uczestniczenie w grupach, organizacjach lub związkach podejrzewanych o działalność terrorystyczną lub jej wspieranie;
- prowadzenie rozpoznań operacyjnych grup, organizacji i związków podejrzewanych o działalność terrorystyczną oraz finansowania takiej działalności w kraju lub poza jej granicami.

W dniu 15 lutego 2003 r. w ramach struktur Komendy Głównej Policji został utworzony Centralny Oddział Antyterrorystyczny (aktualnie funkcjo-

nujący pod nazwą Biuro Operacji Antyterrorystycznych – BOA KGP), który jako jednostka centralna zajmuje się fizyczną likwidacją zjawiska terroryzmu. Jak trafnie wskazuje J. Dworzecki „(...) skuteczna realizacja działań o charakterze kontrterrorystycznym może mieć miejsce tylko w oparciu o posiadaną głęboką znajomość problematyki, ponadprzeciętne wyszkolenie funkcjonariuszy i specjalistyczne wyposażenie, którymi dysponują policyjne pododdziały antyterrorystyczne”⁴.

Do zadań BOA należy:

- prowadzenie akcji i operacji bojowych o charakterze antyterrorystycznym lub specjalnym na terenie podległym Komendantowi Stołecznemu oraz operacji na obszarze państwa będących najpoważniejszymi z punktu widzenia bezpieczeństwa i porządku publicznego, a zwłaszcza: wzięcia zakładników w obiektach stałych, środkach transportu lotniczego, wodnego i lądowego, konieczności zatrzymania szczególnie niebezpiecznych przestępców;
- koordynacja działań antyterrorystycznych w ramach międzywojewódzkich operacji policyjnych;
- centralne szkolenie policjantów pododdziałów antyterrorystycznych KWP w zakresie taktyki antyterrorystycznej;
- przygotowanie policjantów pododdziałów antyterrorystycznych KWP przewidzianych do realizacji zadań w ramach policyjnych sił stabilizacyjnych;
- analizowanie wykorzystania sił i środków pododdziałów antyterrorystycznych KWP w zakresie działań bojowych;
- realizacja zadań antyterrorystycznych wynikających z umów międzynarodowych;
- współpraca międzynarodowa z pododdziałami antyterrorystycznymi innych państw w zakresie wymiany doświadczeń oraz szkolenia bojo-

⁴ J. Dworzecki, *Wybrane aspekty działalności policji w RP*, [w:] *Grupy dyspozycyjne w obliczu Wielkiej Zmiany. Kulturowe i społeczne aspekty funkcjonowania w świetle procesów integracyjnych*, (red.) Maciejewski J., Bodziany M., Dojwa K., Wrocław 2010, s. 228.

wego w celu wypracowania nowych form i metod prowadzenia działań w ramach taktyki antyterrorystycznej.

W Biurze Służby Prewencyjnej KGP w związku ze zwiększonym zagrożeniem placówek dyplomatycznych, w tym tzw. szczególnie zagrożonych, zintensyfikowano działania zmierzające do ich ochrony.

W aspekcie międzynarodowym, w zakresie zwalczania terroryzmu polska Policja prowadzi stałą i bieżącą współpracę i wymianę informacji z: Interpolem, Europejską Policijną Roboczą Grupą ds. Zwalczania Terroryzmu (PWGT), Oficerami łącznikowymi Policji innych państw, Euro-polem. Prowadzona współpraca pozwala na zapoznanie się z aktualnymi zagrożeniami pojawiającymi się na świecie, środkami technicznymi oraz rozwiązaniami koncepcyjnymi mającymi na celu zwalczanie tego zjawiska.

Rola Policji w zwalczaniu zagrożeń terrorystycznych

Policja jest istotnym ogniwem systemu zarządzania kryzysowego, a realizowane przez tą formację zadania, wspomagają działania ratownicze i zwiększają ich skuteczność. K. Rudzki podaje, że „(...) przedsięwzięcia podejmowane przez Policję w przeciwdziałaniu i likwidacji wszelkich zagrożeń (w tym także zagrożeń terrorystycznych) realizowane są w czterech fazach zarządzania kryzysowego:

- zapobieganie;
- przygotowanie;
- reagowanie;
- odbudowa”⁵.

Jak wskazuje J. Szafranski, faza zapobiegania koncentrować powinna się na działaniach, które mają eliminować lub redukować prawdopodobieństwo występowania zagrożeń lub ograniczać ich skutki. W kontekście za-

⁵ K. Rudzki, *Policja w systemie zarządzania kryzysowego*, Szczytno 2002, s. 88.

grożeń terrorystycznych, zadania Policji będą obejmowały cztery obszary działań⁶:

- bieżące analizowanie sytuacji mogących spowodować zagrożenie;
- dokonanie oceny wrażliwości społeczności lokalnej na wystąpienie zagrożeń;
- udział w opracowaniu przez właściwe organy aktów prawnych ograniczających możliwości zaistnienia zagrożenia;
- egzekwowanie przestrzegania przepisów wydanych przez właściwe organy administracji w zakresie ochrony przed zagrożeniami.

W tej fazie działania Policji polegają głównie na wielu czynnościach związanych z pozyskiwaniem wszelkich informacji o potencjalnych zagrożeniach, monitorowaniu ich oraz działań antyterrorystycznych ukierunkowanych na niedopuszczenie do wystąpienia zagrożenia.

Faza przygotowania obejmuje przedsięwzięcia planistyczne określające sposób reakcji na zagrożenie oraz prowadzone są działania mające na celu zgromadzenie sił i środków niezbędnych do efektywnego reagowania. Główne przedsięwzięcia w tym zakresie będą obejmowały⁷:

- opracowanie planu działania w warunkach potencjalnych zagrożeń terrorystycznych;
- zorganizowanie własnego stanowiska kierowania i systemów łączności w sposób umożliwiający wykonanie zadań w warunkach zagrożeń;
- przygotowanie systemów alarmowania stanów osobowych jednostki;
- tworzenie danych o zasobach sił i środków, jakimi w sytuacji zaistnienia aktu terrorystycznego będą dysponowały.

Policja wszystkie czynności, dotyczące reagowania na zagrożenia wykonuje w ramach planu działania kierownika jednostki Policji, który jest elementem planu działania kierownika jednostki administracyjnej i stanowi jego rozwinięcie pod względem sposobów wykorzystania sił i środków

⁶ J. Szafranski, *Współdziałanie Jednostek Obrony Terytorialnej i Policji w walce z terroryzmem*, Szczytno 2002, s. 73.

⁷ K. Rudzki, *op. cit.*, s. 91.

policyjnych do realizacji wyznaczonych zadań. Plan działań powinien dawać elastyczność oraz swobodę inicjatywy podczas uwzględniania specyficznych okoliczności. Powinien również zapewniać kompleksowe podejście do zaistniałych okoliczności, zmierzające do likwidacji ich negatywnych skutków.

Faza reagowania obejmuje zasadnicze zadania realizowane po wystąpieniu zagrożenia (aktu terrorystycznego) mające na celu dostarczenie pomocy poszkodowanym oraz ograniczenie wtórnych strat.

W zależności od skali zagrożeń ustalone zostały następujące formy (poziomy) działań policyjnych:

- interwencja;
- akcja;
- operacja.

Poziom interwencji:

W wypadku jakiegokolwiek zaistnienia zdarzenia na miejscu podejmuje się interwencję przy użyciu sił i środków znajdujących się aktualnie w dyspozycji dyżurnego jednostki Policji. Interwencja polega na ustaleniu rodzaju zdarzenia i podjęciu na miejscu zdarzenia czynności policyjnych usuwających powstałe zagrożenie.

Poziom akcji:

Zaistnienie zdarzenia, którego rodzaj lub okoliczności nie pozwalają na skuteczną interwencję przy użyciu dostępnych środków, podejmuje się akcją zarządzaną przez komendanta powiatowego/miejskiego Policji.

Poziom operacji:

Komendant Główny Policji lub komendant wojewódzki Policji zarządza operację w przypadku zaistnienia zdarzenia o zasięgu wykraczającym poza obszar właściwości terytorialnej jednej komendy powiatowej Policji albo w razie przedłużającej się interwencji lub akcji z jednoczesną koniecznością użycia dodatkowych sił i środków względnie zorganizowania specjalnego zaplecza logistycznego.

Poziom działań w Policji

Działania jednostek Policji w sytuacji zagrożenia atakiem terrorystycznym będą realizowane w trzech etapach⁸:

Etap I (czynności wstępne) obejmujący:

- przyjęcie informacji o zdarzeniu przez służby dyżurne;
- czynności analityczne związane ze wstępną merytoryczną selekcją otrzymanych informacji;
- skierowanie na miejsce zdarzenia podstawowej grupy interwencyjnej, w skład której wchodzi: Policja, ambulans, wóz bojowy Straży Pożarnej;
- analiza uzyskanych przez grupę interwencyjną szczegółowych informacji dotyczących rodzaju i charakteru zdarzenia oraz zasięgu terytorialnego oraz skali zagrożenia;
- postawienie w stan gotowości do działań oraz skierowanie w rejon zdarzenia odpowiednich sił i środków skalkulowanych na podstawie dokonanej uprzednio analizy;
- zorganizowanie zaplecza logistycznego dla prowadzonej akcji i zapewnienie – w wypadku działań długofalowych – możliwości dokonania podmian personelu uczestniczącego w działaniach;
- wyznaczenie dowódcy działań.

Etap II (działania ratownicze) obejmujący:

- zorganizowanie i udzielenie pierwszej pomocy medycznej jak największej ilości osób;
- odizolowanie rejonu zagrożenia i podział rejonu działań na sektory;
- przeprowadzenie planowanej akcji ewakuacji ludności z rejonu działań;
- zapewnienie drożności dróg dojazdowych do rejonu działań oraz dróg z rejonu działań do miejsc udzielania pomocy lekarskiej;
- dokonanie selekcji osób pod względem:
 - uzyskania informacji przydatnych podczas prowadzenia akcji;

⁸ Zarządzenie nr 24/98 Komendanta Głównego Policji z dnia 10.11.1998 r.

- uzyskania informacji potencjalnie przydatnych do prowadzonych w następnej fazie czynności o charakterze procesowym;
- zorganizowanie przepływu informacji do środków masowego przekazu;
- zorganizowanie punktu informatycznego dla osób bliskich i krewnych ofiar zdarzenia.

Etap III (zakończenie działań) obejmujący:

- przeprowadzenie kompleksowych czynności dochodzeniowo-śledczych:
 - oględziny miejsca zdarzenia;
 - zabezpieczenie śladów kryminalistycznych;
 - przesłuchania świadków zdarzenia;
 - identyfikacja ofiar;
 - przeprowadzenie kompleksowej analizy przyczyn powstania zagrożenia
 - oraz przebiegu działań;
 - ustalenie osób winnych lub odpowiedzialnych za powstanie zagrożenia.

Faza odbudowy w ramach, której realizowane są przedsięwzięcia zmierzające do przywrócenia stanu istniejącego przed zdarzeniem, polegające na:

- zapewnieniu bezpieczeństwa i porządku publicznego w rejonie, w którym prowadzona była akcja ratownicza;
- zorganizowanie ruchu osób i pojazdów, umożliwiających swobodne dotarcie właściwych służb do miejsc dotychczasowego pobytu;
- przeprowadzenie analizy działań jednostek i wyciągnięcie wniosków;
- inkorporacja nowych doświadczeń do tematyki obowiązującego procesu szkoleniowego;
- dokonaniu korekt planistycznych w procesie planowania potencjalnych zagrożeń.

Zakończenie

Ze względu na niemożliwy do przewidzenia charakter działań grup terrorystycznych nasze państwo musi być przygotowane do walki z terroryzmem. Podejmowanie skutecznych działań może umożliwić tylko odpowiedni system obrony i bezpieczeństwa państwa, oparty na współdziałaniu podmiotów, których zadaniem jest obrona i ochrona przed różnymi zagrożeniami, a przede wszystkim zagrożeniami terrorystycznymi.

Istnienie spójnego programu działań w sferze zarządzania kryzysowego, w tym tak specyficznej problematyki terroryzmu, wyznaczałoby kierunki pracy, możliwość zatwierdzenia środków na te cele, ale przede wszystkim porządkowałoby udział poszczególnych służb i instytucji w systemie.

Przygotowanie poszczególnych służb, opracowanie szczegółowych algorytmów współdziałania na wypadek zdarzenia terrorystycznego nie może być odłączone od całego procesu przygotowań w kraju na wypadek sytuacji kryzysowej.

Należy na sytuacje kryzysowe spojrzeć całościowo, a nie resortowo oraz prowadzić merytoryczne prace, w tym szeroko pojęte planowanie, nawet wówczas gdy nie występuje konkretna sytuacja kryzysowa. Musi być zapewniona współpraca cywilno-wojskowa w sytuacjach kryzysowych z uwzględnieniem kontroli cywilnej we wszystkich sytuacjach poza stanem wojny z innym państwem. Nowe rozwiązanie zapewniłoby koordynację systemów kierowania i dowodzenia służbami cywilnymi i wojskowymi, a także właściwe wykorzystanie elementów wsparcia wojskowego. Zapewniłoby też sprawne przejście ze stanu pokojowego do stanu zagrożenia i wojny.

Pamiętać bowiem należy, że tak jak trudno jest rozdzielić stan kryzysowy od zagrożenia terroryzmem, tak trudno jest rozdzielić stan kryzysu od stanu zagrożenia wojną wywołanego zagrożeniem zewnętrznym dla państwa⁹.

⁹ K. Liedel, *Terroryzm znak naszych czasów*, Warszawa 2005, s. 12 i n.

Bibliografia

1. Białek T., *Terroryzm, manipulacja strachem*, Warszawa 2005.
 2. Dworzecki J., *Wybrane aspekty działalności policji w RP*, [w:] *Grupy dyspozycyjne w obliczu Wielkiej Zmiany. Kulturowe i społeczne aspekty funkcjonowania w świetle procesów integracyjnych* (Red.) Maciejewski J., Bodziany M., Dojwa K., Wrocław 2010.
 3. Filar M., *Terroryzm – problemy definicyjne oraz regulacje prawne w polskim prawie karnym w świetle prawa międzynarodowego i porównawczego. Materiały z sesji naukowej*, Toruń 2002.
 4. Firla J., *Terroryzm*, Katowice 2005.
 5. Fleming M., *Terroryzm polityczny w międzynarodowym prawodawstwie*, „Wojskowy Przegląd Prawniczy” 1996.
 6. Guła P., Tarnowski P., Zubrzycki W., *Terroryzm – zagrożenia i przeciwdziałanie*, Kraków 2005.
 7. Hanusek T., *W sprawie pojęcia współczesnego terroru*, „Problemy kryminalistyki” 1980.
 8. Hoffman B., *Oblicza terroryzmu*, Warszawa 1999.
 9. Karolczak K., *Encyklopedia terroryzmu*, Warszawa 1995.
 10. Kłósowski A., *Kultury narodowe u korzeni*, Warszawa 1996.
 11. Kubiak K., *Wojna asymetryczna i terroryzm jako zagrożenie bezpieczeństwa państwa*, Warszawa 2002.
 12. Liedel K., *Terroryzm znak naszych czasów*, Warszawa 2005.
 13. Liedel K., Piasecka P., *Współpraca międzynarodowa w zwalczaniu terroryzmu*, Warszawa 2004.
 14. Mazur S., *Zarządzanie kryzysowe, obrona cywilna kraju, ochrona informacji niejawnych*, Katowice 2003.
 15. *Organizacyjne i prawne aspekty działań antyterrorystycznych*, (red.) Szafrński J., Szafrńska E., Kędzierska G., Szczytno 2002.
 16. Pawłowski J., *Terroryzm we współczesnym świecie*, Warszawa 2001.
 17. Pikulski S., *Prawne środki zwalczania terroryzmu*, Olsztyn 2000.
-

18. *Przestępczość zorganizowana, Świadek koronny*, [w:] *Terroryzm w ujęciu praktycznym*, (red.) Pływaczewski E., Zakamycze 2005.
19. Rudzki K., *Policja w systemie zarządzania kryzysowego*, Szczytno 2002.
20. *Słownik języka polskiego*, PWN, Warszawa 2002.
21. *Słownik wyrazów obcych*, PWN, Warszawa 1986.
22. Szafrąński J., *Współdziałanie jednostek obrony terytorialnej i policji w walce z terroryzmem*, Szczytno 2002.

Akty prawne i związkowe

1. Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2002 r. Nr 7, poz. 58 z późn. zm.).
2. Ustawa z dnia 18 kwietnia 2002 r. o stanie klęski żywiołowej (Dz. U. z 2002 r. Nr 62, poz. 558).
3. Ustawa z dnia 21 czerwca 2002 r. o stanie wyjątkowym (Dz. U. z 2002 r. Nr 113, poz. 985).
4. Ustawa z dnia 29 sierpnia 2002 r. o stanie wojennym (Dz. U. z 2002 r. Nr 156, poz. 1301 z późn. zm.).
5. Zarządzenie nr 1429 Komendanta Głównego Policji z dnia 31 grudnia 2004 r. w sprawie wprowadzenia w Policji procedur reagowania w sytuacjach kryzysowych (Dz. U. KGP, nr 3, poz. 8).